

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldigheten av till indelt manskap vid armén oriktigt utbetald krigstidshjälp; given Stockholms slott den 16 december 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

P. Albin Hansson.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 december 1921.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Hansson anför:

Enligt kungörelserna den 8 juli 1916 angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst samt den 29 maj 1917 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst (Svensk författningssamling år 1916 nr 269 och år 1917 nr 224) skulle krigstidshjälp utgå till vissa befattnings-

havare, vilka enligt taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt under året icke haft att erlægga skatt för högre än visst i de respektive kungörelserna närmare angivet belopp.

De av dessa befattningshavare, vilka sålunda kunde komma i åtnjutande av krigstidshjälp, voro, med vissa inskränkningar varom här ej är fråga, enligt kungörelsernas ordalydelse:

dels befattningshavare i statens tjänst, vilka den 1 januari 1916 (respektive den 1 januari 1917) innehade *ordinarie* anställning,

dels de i statens tjänst anställda *icke-ordinarie* befattningshavare, arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1916 (respektive den 1 januari 1917) innehade och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution vore såsom minimum i allmänhet stadgat.

I 1917 års kungörelse återfinnes nämnda bestämmelse i § 8. I samma kungörelses § 16 stadgas, att med befattningshavare i statens tjänst likställes i avseende å rätt till krigstidshjälp indelt manskap vid krigsmakten. Enligt vad som framgår av den till 1917 års riksdag avlätna propositionen i ämnet (prop. nr 129) föranleddes nämnda stadgande i § 16 därav, att vid tillämpning av kungörelsen den 8 juli 1916 yppats tvekan, huruvida indelt manskap vore att hänföra till befattningshavare i statens tjänst.

Enligt uttrycklig bestämmelse i båda kungörelserna är emellertid arméns och marinens manskap inbegripet i kategorien icke-ordinarie befattningshavare. Till dylikt manskap, vartill, såsom nyss nämnts, även det indelta manskapet vore att räkna, skulle alltså utgå krigstidshjälp allenast i de fall, då manskapet varit inkallat till tjänstgöring å sådana tider, att de närmare betingelser kunde anses fyllda, som i kungörelserna föreskrivits för icke-ordinarie befattningshavare. I anledning härav hava ett flertal framställningar av indelt manskap om utbekommande av krigstidshjälp avslagits (se regeringsrättens årsbok år 1917 not. L nr 90, 100, 101, 140, 141, 172, 173, 232—235 samt år 1918 not. L. nr 39, 50, 51, 79).

Vid åtskilliga kassaförvaltningar vid arméns truppförband har emellertid en missuppfattning gjort sig gällande rörande innebörden av omnämnda bestämmelser, och krigstidshjälp sålunda utbetalats även till indelt manskap, som icke varit inkallat till tjänstgöring i nyss nämnd utsträckning. Så har fallet varit vid Karlskrona grenadjärregemente, Upplands infanteriregemente, Kronobergs och Hallands regementen, Jämt-

lands fältjagarregemente, Södra skånska infanteriregementet, Livregementets dragoner samt Skånska husarregementet. Mot nämnda utbetalningar, vilka med undantag av något enstaka fall skett med stöd av kungörelsen den 29 maj 1917, hava anmärkningar framställts av arméförvaltningens revision, som därvid med åberopande av nämnda kungörelse anført, att enligt § 8 i kungörelsen befattningshavare i statens tjänst vore i avseende å rätt till krigstidshjälp uppdelade i ordinarie och icke-ordinarie samt till icke-ordinarie räknades arméns och marinens manskap, att till följd därav sådant manskap, indelt manskap däri inbegripet, för att jämlikt bestämmelserna i nämnda paragraf komma i åtnjutande av krigstidshjälp, måste hava den 1 januari 1917 och omedelbart dessförinnan under minst ett år vid en och samma statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig institution vore såsom minimum i allmänhet stadgat, samt att, då det indelta manskap, till vilket anmärkta utbetalningarna skett, icke innehaft dylik anställning, återbetalning av den utbetalda krigstidshjälpen yrkades. Denna revisionens uppfattning gillades såväl av arméförvaltningens civila departement, vilket ålade vederbörande regementsintendenter att återbetala anmärkta belopp med regressrätt mot det indelta manskapet, som även, sedan besvär anförts, utan meningsskiljaktighet av både kammarrätten och regeringsrätten.

I sammanhang med besvärens fullföljande i regeringsrätten anhöllo vederbörande regementsintendenter, att, därest besvären skulle ogillas, Kungl. Maj:t måtte låta vid de gjorda utbetalningarna bero. Till stöd härför åberopade de, bland annat, svårigheten i många fall att av de indelta utkräva ifrågavarande ersättningsbelopp, vilka till beloppen växla mellan 50 och 350 kronor. Med anledning av nådansökningarna hemställde regeringsrätten, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan åtgärd, att vid de gjorda utbetalningarna finge bero. Härmed torde hava åsyftats, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition i ämnet. Ansökningarna blevo emellertid av Kungl. Maj:t lämnade utan bifall.

Redan då de första av ifrågavarande ansökningsärenden i slutet av år 1919 och början av år 1920 föredrogos inför Kungl. Maj:t, togs under överbäggande, huruvida av billighetshänsyn mot det indelta manskap, som kunde komma att hårt drabbas av skyldigheten att återbetala uppburna belopp, proposition till riksdagen borde avlätas om efterskänkande av de utdömda beloppen helt eller delvis. Under hand inhämtades, att, enligt vad vid nämnda tid var känt, dylika utbetalningar vid armén ägt rum till ett sammanlagt belopp av omkring 160,000 kronor, men icke

förekommit vid marinen, samt att åtskilliga av de indelta soldater, vilka oriktigt uppburit krigstidshjälp, befunne sig i jämförelsevis goda ekonomiska förhållanden. Med hänsyn bland annat till, att en allsidig utredning i ärendet icke dessförinnan kunde medhinnas, fick frågan om proposition i ärendet till 1920 års riksdag förfalla.

Sedan det sista till Kungl. Maj:ts prövning hänskjutna ärendet av ifrågavarande beskaffenhet avgjorts, inkom i december 1920 till Kungl. Maj:t från regementsintendenten vid Livregementets dragoner, som utbetalat krigstidshjälp till 47 indelta dragoner vid detta regemente med tillhoppa 9,480 kronor, en av vederbörande militära myndigheter tillstyrkt framställning, däri regementsintendenten till en början meddelade, att han tillskrivit en var av dessa dragoner med begäran om återställande av vad som felaktigt bekommit i krigstidshjälp samt därefter, då endast ett fåtal återbetalat de oriktigt uppburna beloppen, genom respektive länsstyrelser anhållit, att vederbörande måtte anmanas att betala. Resultatet av dessa åtgärder kan i korthet angivas så, att 33 av manskapet återbetalat ett sammanlagt belopp av 6,230 kronor, att beträffande 4 från vederbörande länsstyrelse ingått meddelande, att de vägrat återbetala de dem avfordrade beloppen, tillhoppa 1,050 kronor, varefter, då de hade utmätningsbara tillgångar, de av regementsintendenten instämts till vederbörlig domstol, samt att i fråga om återstående 10 dragoner genom vederbörande landsfiskaler upplysning vunnits, att de saknade utmätningsbara tillgångar eller befunne sig i dåliga ekonomiska omständigheter. Till den sistnämnda kategorien hänfördes t. ex. en dragon, som hade fem minderåriga barn och ägde endast en ko och litet husgeråd. Då regementsintendenten sålunda ansåge sig icke kunna återvinna något från sistnämnda 10 mottagare av krigstidshjälp, hemställde han, att Kungl. Maj:t av nåd ville efterskänka till dem utbetalda belopp, utgörande 2,200 kronor. I denna hemställan förenade sig arméförvaltningens civila departement.

Med anledning av sistnämnda framställning upptogs ånyo spørgsmålet om avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet. Härvid togs under övervägande, huruvida en hemställan till riksdagen skulle avse ett efterskänkande av samtliga de belopp, som utdömts, eller allenast av vad som icke kunde återvinnas medelst ett sådant förfaringssätt, som kommit till användning beträffande de indelta vid Livregementets dragoner. Givetvis borde detta förfaringssätt tillämpas under så milda former som möjligt och under hänsynstagande till det indelta manskapets svårigheter i flera fall att på en gång återbetala beloppen. Vid valet mellan dessa två utvägar föredrogs det senare alternativet. Mot

användande av det förstnämnda — som skulle avse ett efterskänkande av samtliga utdömda belopp — talade dels summans storlek, dels hänsynen därtill, att en dylik åtgärd skulle kunna anses innebära en viss orättvisa mot det indelta manskapet vid truppförband, där kassaförvaltningarna förfarit riktigt och icke utbetalt någon dylik krigstidshjälp, dels ock den omständigheten, att återbetalning av ifrågavarande medel i vissa fall redan ägt rum. Mot den valda utvägen kunde visserligen invändas, att man härigenom kunde sägas lägga i respektive landsfiskalens hand att i första hand avgöra, vilka av det indelta manskapet som kunde anses vara i stånd att återbetala de utgivna beloppen, men å andra sidan stode det ju givetvis en var, som ansåge sig härutinnan vara orättvist behandlad, öppet att genom framställning till länsstyrelsen eller Kungl. Maj:t vinna rättelse.

I anslutning till de synpunkter, vilka sålunda funnits böra anläggas vid bedömande av denna fråga, anmodade dåvarande chefen för försvarsdepartementet i skrivelse den 27 januari 1921 arméförvaltningens civila departement att i samråd med vederbörande länsstyrelser låta verkställa utredning beträffande återbetalning av krigstidshjälp vid andra truppförband, där vederbörande ådömts ersättningsskyldighet härutinnan, än Livregementets dragoner, och borde denna utredning avse att i varje särskilt fall vinna upplysning, huruvida den indelte soldaten vore i stånd att återbetala honom avfordrat belopp eller det medelst i vederbörlig ordning utfärdat fattigdomsbevis eller intyg kunde styrkas, att han befunne sig i så knappa ekonomiska villkor, att en återbetalning av det utdömda beloppet skulle förorsaka honom synnerliga svårigheter i ekonomiskt hänseende.

Ifrågavarande utredning har nu slutförts. Av densamma, som omfattat under åren 1916, 1917 och 1918 felaktigt utbetald krigstidshjälp åt indelt manskap vid Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente, Upplands infanteriregemente, Kronobergs, Hallands och Värmlands regementen, Jämtlands fältjägerregemente, Södra skånska infanteriregementet, Livregementets dragoner (utöver förut verkställd utredning) samt Skånska husarregementet, framgår, att sammanlagda beloppet av vid tidpunkten för nämnda utredning ännu icke till statsverket återburen dylik krigstidshjälp uppgår till 58,334 kronor 50 öre. Av denna summa anses emellertid 16,453 kronor 38 öre kunna hos vederbörande uttagas, men kronan icke hava utsikt att återbekomma återstående 41,881 kronor 12 öre.

Till detta belopp bör läggas den summa av 2,200 kronor, om vars efterskänkande regementsintendenten vid Livregementets dragoner, såsom

ovan anförts, gjort särskild framställning. Härtill komma ytterligare två belopp, som likaledes avse felaktigt utbetald krigstidshjälp åt indelt manskap. I särskild skrift har nämligen regementsintendenten vid Värmlands regemente, som av civila departementet genom resolutioner den 2 och den 8 oktober 1918 förpliktats att till nämnda regementes kassa inbetala tillhoppa 1,300 kronor med regressrätt mot vederbörande, anmält, att det indelta manskapet kunnat återbära 950 kronor, men att för två soldater, vilka levde under mycket tryckta ekonomiska förhållanden och, enligt vad av vederbörande ortsmyndigheter utfärdade intyg gäve vid handen, saknade utmättningsbara tillgångar, återstode att inbetala tillhoppa 350 kronor. I anledning härav hemställde regementsintendenten, att det belopp, som ålåg honom att återbära till statsverket, måtte nedsättas till 950 kronor. Denna hemställan har tillstyrkts av civila departementet. Vidare har en t. f. regementsintendent vid Södermanlands regemente av Kungl. Maj:t genom utslag i regeringsrätten den 4 oktober 1921 ålagts att i första hand ersätta statsverket ett belopp av 180 kronor, utgörande till en indelt soldat vid nämnda regemente, tillika korpral i regementet, utbetald *särskild* krigstidshjälp, som jämlikt § 11 mom. 2 i kungörelsen den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst (Svensk författningssamling nr 138) med nämnda belopp skulle i vissa fall utgå till eljest till krigstidshjälp berättigad furir eller korpral¹⁾. Bemälda t. f. regementsintendent har hos Kungl. Maj:t anhållit att av nåd bliva befriad från berörda ersättningskyldighet och till stöd härför åberopat, att den indelte soldaten, som vore änklings och hade fem oförsörjda barn, befunne sig i ytterst små ekonomiska omständigheter. I anledning av denna anhållan har regeringsrätten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att vid den gjorda utbetalningen finge bero.

Läggas de belopp, vilka angivits i nu nämnda tre särskilda framställningar, tillhoppa (2,200 + 350 + 180 =) 2,730 kronor, till förutnämnda summan 41,881 kronor 12 öre, skulle det sammanlagda beloppet av felaktigt utbetald krigstidshjälp, som, enligt vad den sålunda verkställda utredningen giver vid handen, kan komma i fråga att efterskänkas, uppgå till i runt tal 44,600 kronor. Denna siffra kan emellertid icke betraktas såsom definitiv, enär resultatet ännu icke är känt av de åtgärder, som vidtagits för återvinnande till statsverket från sådant indelt manskap, som enligt den verkställda utredningen syntes vara i stånd att fullgöra sin återbetalningsskyldighet.

¹⁾ Om rätt till krigstidshjälp i allmänhet innehåller åberopade kungörelsen den 22 mars 1918 bestämmelser av enahanda art som de förut omförmälda kungörelserna den 8 juli 1916 och den 29 maj 1917.

Beträffande de utbetalningar, vilka enligt den nu verkställda eller framdeles vunnna utredning anses icke böra återkrävas, är det att förvänta, att vederbörande regementsintendent i sinom tid hos Kungl. Maj:t gör framställning om efterskänkande av återbetalningsskyldigheten. Givetvis står det den indelte soldaten fritt att själv göra framställning i ämnet.

Då emellertid ett bifall till en sådan framställning skulle innebära avvikelser från de av riksdagen antagna grunder för utbetalande av krigstidshjälp, torde riksdagens medgivande därom böra inhämtas. Billighetsskäl tala för att sådant medgivande lämnas. Jag hemställer för denskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Kungl. Maj:t må, efter prövning i varje särskilt fall, efterskänka återbetalningsskyldigheten av till indelt manskap vid armén oriktigt utbetald krigstidshjälp i sådana fall, där det skulle vålla den indelte soldaten synnerliga svårigheter att återbära till honom utbetald krigstidshjälp.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordna, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.
